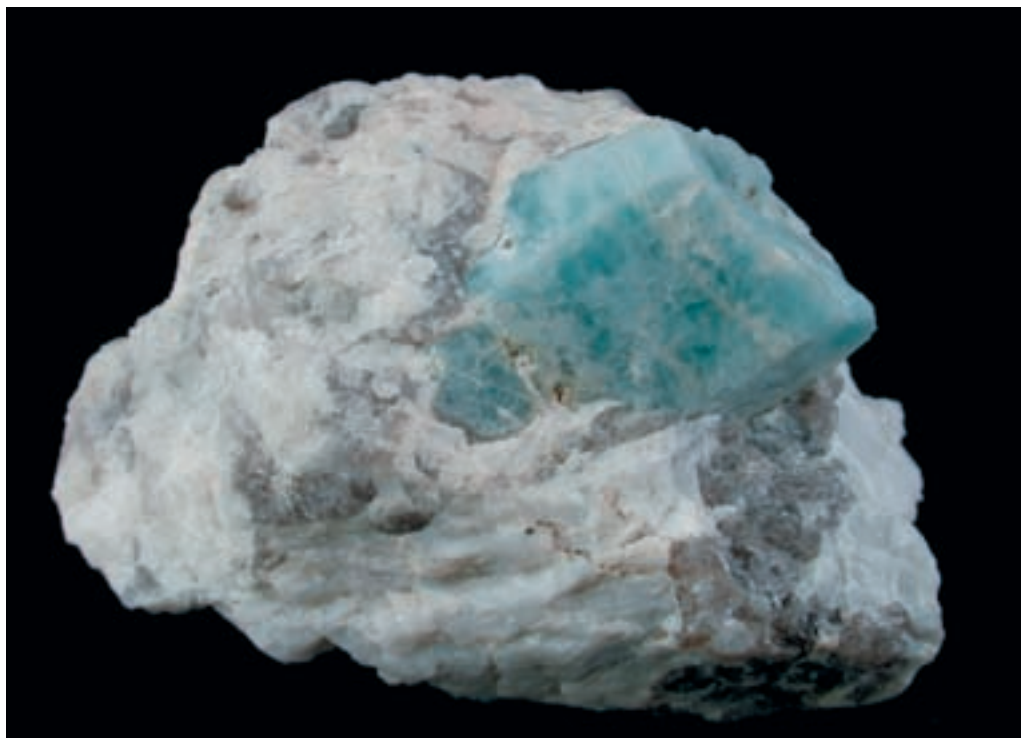

Minerali v Bistriškem vintgarju

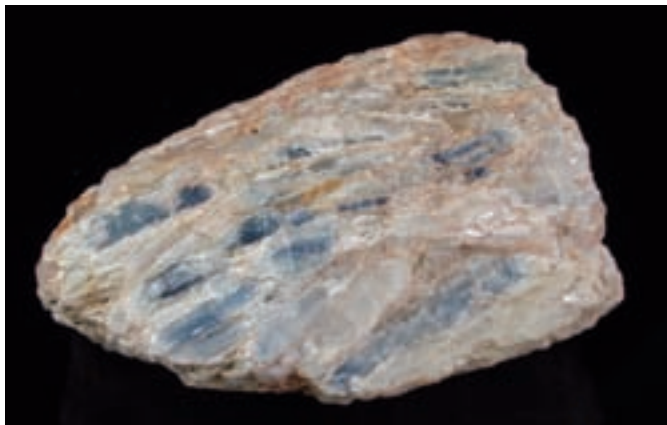
Franc Pajtler

Ob potoku Bistrica nad Slovensko Bistrico nad vodnim zajetjem pri domačiji Šega je opuščen kamnolom pretežno amfibolitiziranega eklogita z žilami pegmatitnega gnajsa, ki mu domačini pravijo Banovinski kamnolom. V času banovine v dvajsetih letih prejšnjega stoletja so kamen lomili in drobili s takrat precej napredno mehanizacijo. V tridesetih letih je kamnolom kupil Jože Špes, po domače Donik, od njega pa ga je kupil še pred drugo svetovno vojno Jože Stare iz Ljubljane. Po vojni je bil kamnolom nacionaliziran. Ko je bila leta 1952 ukinjena občina Zgornja Bistrica, je lastništvo prešlo v upravo mesta Slovenska Bistrica; v šestdesetih letih so z delom v njem prenehali.

Ker je eklogit zelo obstojen barvit naravni kamen, so zaradi zanimanja italijanskih trgovcev v sedemdesetih letih odlomili nekaj blokov. Pri poskusni obdelavi se je pokazalo, da bi bila

Beril v kremenu iz Bistriškega vintgarja; beril 22 x 15 mm. Najdba in zbirka Franca Goloba. Foto: Miha Jeršek

Kristali kianita iz Bistriškega vintgarja so v lepem kontrastu z belim kremenom; 75 x 65 mm. Najdba in zbirka Vilija Podgorška. Foto: Miha Jeršek

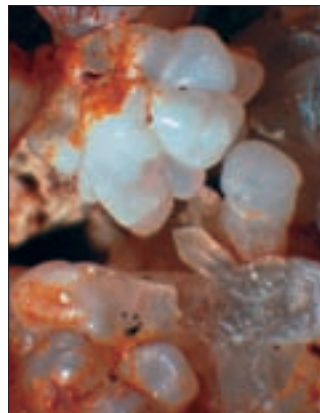
razrez v plošče in poliranje tehnološko prezahtevna in predvsem predraga zaradi **korunda** v eklogitu. Na primarnem mestu smo našli v pegmatitnih gnajskih kamnoloma le drobne, do 4 mm velike kristale **kremena** in do 2 mm velike kristale rdečega **granata**. V devetdesetih letih je Ana Hinterlechner Ravnik vodila ekskurzijo po Pohorju, v kateri je bil tudi Dunajčan A. Harrer. V grušču pod steno kamnoloma je v odlomku pegmatitnega gnajsa našel kristal akvamarina, velik 20 x 21 x 9 mm. Kljub sistematičnemu, natančnemu in dolgotrajnemu razbijanju kamnin in iskanju v stenah kamnoloma nam akvamarina v Banovinskem kamnolomu ni uspelo ponovno najti. Potok Bistrica je ob močnih nalivih zelo deroč, zato menimo, da je bil omenjeni primerak akvamarina v pegmatitnem gnajsu prinešen na teraso ob Banovinskem kamnolomu iz višje ležečih predelov potočne struge, saj smo našli prav take **berile** v pegmatitnih dajkih v granodioritu pri slapu Šum nad Rimskim kamnolomom marmorja. Severno od Rimskega kamnoloma, pri slapu Šum, je namreč meja med metamorfnim zaporedjem pohorske serije in pohorskim granodioritnim plutonom. V kamnolomu, ki mu danes pravimo Rimski, so Rimljani pred okrog 2000 leti pridobivali kalcitni marmor iz do 15 m debele plasti, kasneje pa so marmor v kamnolomu in bližnji okolici lomili tudi za proizvodnjo apna v bližnjih apnenicah. Tovrstna »antropogena erozija« je predvsem pozimi in zgodaj pomladi vidna v vzhodnih pobočjih grape, kjer zaradi odnešenih marmorjev reliefno izstopajo iz pobočij do 4 m debele pegmatitne žile za več metrov. Pegmatit sestavljajo do okrog 5 cm velika bela zrna plagioklazov in kremen. V pohorski seriji se nad debelejšimi plastmi opisanih marmorjev menjujejo tanjše plasti marmorjev z amfibolitnimi in kloritnimi skrilavci. V metamorfnem zaporedju južneje, pod Rimskim kamnolomom, so biotitni blestniki.

Poleg berila najdemo v povodju Bistriškega vintgarja v blestnikih kristale kianita, granate, drobne kristale kremenca in kalcedona. **Kianit** je v brezbarvnih do modrih kristalih, dolgih do 4 cm. Kristali kremenca v pegmatitnih žilah so brezbarvni in prozorni ter veliki do 1 cm. Mineraloška posebnost so kristali kremenca, ki jih prekrivajo drobni, do nekaj milimetrov veliki skupki belega **opala** in **kalcedona**. Celotna mineralna parageneza je lahko limonitizirana.

Najdbe mineralov v Bistriškem vintgarju so predvsem nakučne. Banovinski kamnolom ne obratuje več in zato je vsaka nova najdba pravzaprav velika vzpodbuda za nadaljnje raziskovanje tega področja.

Literaturna vira:

- FANINGER, E., A. HINTERLECHNER RAVNIK, 1993: *Najdba akvamarina na Pohorju ter splošno o beriliju in njegovih mineralih*. Proteus, str. 99-101, Ljubljana.
HORVAT, A., S. JENČIČ, M. KANOP, B. KRUDER, D. PRISTOVNIK, S. ŠTAINBAHER, 2000: *Bistriški vintgar*. Občina Slovenska Bistrica, Slovenska Bistrica.

Kalcedon iz Bistriškega vintgarja včasih v grozdastih skupkih prerašča brezbarvne kristale kremenca; 4 x 2 mm. Najdba in zbirka Vilija Podgorška. Foto: Miha Jeršek